

Manevi Üst Bili? Ölçe?i

RECOMMENDED CITATION

memjavad (2026). *Manevi Üst Bili? Ölçe?i*. Turkish Psychological Scales. Retrieved from <https://tr-scales.arabpsychology.com/?p=25551>

Özet

Manevi Üst Bili? Ölçe?i (MÜBÖ), Duruk, F?rat ve Akgün (2020) taraf?ndan geli?tirilen ve orijinal bir ölçe?in Türkçe kültürüne **uyarlama**, geçerlik ve güvenilirlik çal??mas? ile Türkçeye kazand?r?lan psikometrik bir araçtır. Bu ölçek, bireylerin kendi ahlaki dü?ünce süreçleri, yarg?lar? ve kararlar? hakk?ndaki fark?ndal?klar?n? ve bu süreçleri düzenleme yeteneklerini, yani **üst bili?sel** kapasitelerini manevi ba?lamda ölçmeyi amaçlamaktadır. Manevi üst bili?, sadece ahlaki ilkeleri bilmeyi de?il, aynı zamanda bu ilkelerin ki?inin kendi davran??lar?na ve etik ikilemleri çözme biçimine nas?l rehberlik etti?ini izleme ve de?erlendirme becerisini de kapsar.

Ölçe?in temel amacı, bireylerin manevi alandaki bili?sel ve düzenleyici mekanizmalar?n? de?erlendirerek, ahlaki geli?im ve manevi olgunluk düzeyleri aras?ndaki ili?kiyi incelemeye yönelik ara?t?rmalara sa?lam bir araç sunmaktır. 2020 y?l?nda yay?mlanan bu çal??ma, Türk kültüründeki bireylerin manevi alandaki öz-düzenleme yeteneklerini ölçmek için kritik bir katkı sağlamaktadır.

Anahtar Kelimeler

Manevi Üst Bili?, Üst Bili?, Ahlak Psikolojisi, Ölçek Uyarlama, Geçerlik, Güvenirlik, Faktör Analizi, Türk Psikolojisi.

Yazarlar

U?ur Duruk, Esra Aç?kgül F?rat, Adem Akgün.

Amaç

Manevi Üst Bili? Ölçe?i'nin temel amacı, bireylerin manevi ve ahlaki alanlardaki dü?ünce süreçleri hakk?ndaki fark?ndal?klar?n? ve bu süreçleri yönetme becerilerini sistematik bir ?ekilde ölçmektir. Ölçek, orijinal haliyle geli?tirilmiş olan bir manevi üst bili? yap?s?n?n Türk kültürüne özgü dilsel ve kültürel ba?lamda geçerlili?ini ve güvenilirli?ini test etmek üzere uyarlanm??tır.

Bu uyarlama çal??mas?, manevi üst bili?in psikolojik ve e?itimsel ara?t?rmalarda kullan?labilirli?ini art?rmay? hedeflemiştir. Özellikle e?itim bilimleri ve din psikolojisi alanlar?nda, bireylerin ahlaki muhakeme yeteneklerini ve manevi de?erlere ili?kin öz-yönetim kapasitelerini ölçmek için standart, güvenilir ve geçerli bir araca duyulan ihtiyaç? kar??lamak üzere tasarlanm??tır. Ölçek, bu yap?n?n kültürel olarak hassas bir ?ekilde de?erlendirilmesine olanak tanır.

Yap?

Ölçek, literatürde "Moral Metacognition" olarak adlandırılan ve Türkçe literatüre "Manevi Üst Bili?" olarak çevrilen psikolojik yapıyı ölçmektedir. Üst bili? (metacognition), kişinin kendi bili?sel süreçleri hakkındaki bilgisi ve bu süreçleri kontrol etme yetene?i olarak tanımlanır. Manevi üst bili? ise bu tanım, bireyin ahlaki ve manevi alanlardaki bili?sel faaliyetlerine uygular. Bu yapı genellikle iki ana bile?enden oluşur:

Manevi Üst Bili?sel Bilgi (Knowledge of Moral Metacognition): Bireyin ahlaki görevler, stratejiler ve kendi manevi kapasiteleri hakkındaki statik bilgisi (Örn: "Hangi ahlaki kural? ne zaman uygulamalıym?").

Manevi Üst Bili?sel Düzenleme (Regulation of Moral Metacognition): Bireyin ahlaki bir ikileme kar??laştır??nda kulland??? dinamik süreçler; planlama, izleme, değerlendirme ve ahlaki davran??lar? düzeltme. Bu düzenleme mekanizmaları, kişinin manevi gelişim düzeyinin bir göstergesi olarak kabul edilir.

Ölçek, bireyin kendi manevi dü?üncelerinin doğrulu?unu, tutarlılı??n? ve etkinli?ini sorgulama kapasitesini derinlemesine inceleyerek, sadece ne dü?ündü?ünü değil, nasıl dü?ündü?ünü de mercek altına alır. Bu bağlamda, manevi üst bili?, ahlaki olgunlu?un ve etik karar verme yetene?inin merkezi bir bile?enidir.

Geçerlik

Manevi Üst Bili? Ölçe?i'nin (MÜBÖ) Türkçe uyarlama çalışmasında, ölçe?in yapısal **geçerlik** kanıtları çe?itli istatistiksel yöntemlerle incelenmiştir. Uyarlama çalışmalarıda geçerlik, ölçe?in gerçekten manevi üst bili? yap?sın? ölçtü?ünü göstermeyi amaçlar.

Yapı geçerlili?ini sağlamak amacıyla genellikle Açıklayıcı Faktör Analizi (AFA) ve Doğulayıcı Faktör Analizi (DFA) kullanılır. Bu analizler, ölçe?in maddelerinin teorik olarak beklendi?i gibi belirli faktörler altında toplandığını teyit eder. Duruk ve arkadaşları (2020), ölçe?in orijinal yap?sının Türkçe örnekleme de korundu?unu göstermek için DFA tekniklerini kullanmışlardır. Ayrıca, yakınsak ve ?raksak geçerlik çalışmaları kapsamında, MÜBÖ puanlarının teorik olarak ilikili olması beklenen diğer ahlaki ve bili?sel ölçeklerle (örneğin, genel üst bili? ölçekleri veya ahlaki muhakeme testleri) korelasyonları incelenmiştir. Bu bulgular, ölçe?in ölçmeyi hedefledi?i yapıyı başarıyla ölçtü?üne dair güçlü kanıtlar sunmaktadır.

Güvenirlik

Ölçe?in güvenilirlik çalışmaları, ölçüm sonuçlarının zaman içinde ve farklı durumlarda tutarlı ve kararlı olduğunu göstermeyi hedefler. MÜBÖ'nün güvenilirlik analizlerinde, iç tutarlılık katsayısı (Cronbach's Alpha) temel gösterge olarak kullanılmıştır. Yüksek bir Cronbach's Alpha değeri, ölçek maddelerinin aynı yapıyı tutarlı bir şekilde ölçtü?ünü gösterir.

Uyarlama çal??mas?nda elde edilen güvenilirlik katsay?lar?, ölçe?in alt boyutlar? ve toplam puan? için kabul edilebilir düzeyde veya üstünde bir iç tutarlıl??a sahip oldu?unu ortaya koymu?tur. Güvenirlik çal??malar?nda ayr?ca, ölçe?in zamana kar?? kararl?l??n? test etmek amac?yla test-tekrar test güvenilirlik yöntemleri de uygulanm?? olabilir. Bu prosedürler, ölçümün hatas?zl?k derecesini belirleyerek, ölçe?in psikometrik kalitesini desteklemektedir.

Faktör Analizi

Manevi Üst Bili? Ölçe?i'nin yap?sal geçerli?ini incelemek üzere gerçekleştirilen **Faktör Analizi**, ölçe?in çok boyutlu yap?s?n? ortaya ç?karm??t?r. Uyarlama çal??mas?, genellikle orijinal ölçe?in faktör yap?s?n? do?rulamay? amaçlad??ndan, ara?t?rmac?lar tarafından Do?rulay?c? Faktör Analizi (DFA) tercih edilmi?tir.

DFA sonuçlar?, ölçek maddelerinin hangi alt boyutlara ayr?ld??n? ve bu boyutlar?n manevi üst bili?in teorik bile?enleriyle ne kadar uyumlu oldu?unu göstermi?tir. Ölçe?in faktör yap?s?n?, Türk örnekleminde de iyi bir uyum sergiledi?i ve model uyum indekslerinin (örne?in, CFI, TLI, RMSEA) kabul edilebilir s?n?rlar içinde oldu?u rapor edilmi?tir. Bu analizler, ölçe?in manevi üst bili?in farklı yönlerini (bilgi ve düzenleme) ayr? ayr? ve geçerli bir ?ekilde ölçbildi?ini kan?tlamaktadır.

Araç

Test Türü: Uyarlama ve Öz Bildirim Ölçe?i (Self-Report Scale)

Format: Genellikle 4'lü veya 5'li Likert tipi derecelendirme format? kullan?lm??t?r (Kesinlikle Kat?l?yorum'dan Kesinlikle Kat?lm?yorum'a).

Mevcut Diller: Türkçe.

Popülasyon Grubu: Üniversite ö?rencileri ve yeti?kinler.

Ya? Grubu: 18 ya? ve üzeri.

Popülasyon Detaylar?: Uyarlama çal??mas? genellikle farklı üniversitelerin lisans ve lisansüstü ö?rencileri üzerinde gerçekleştirilmi?tir. Popülasyon detaylar? makalenin metodoloji k?sm?nda ayr?nt?l? olarak belirtilmi?tir.

Test Metodolojisi: Ölçek, kat?l?mc?lar?n manevi ve ahlaki ikilemlerle ilgili kendi dü?ünce ve düzenleme süreçlerine ne ölçüde kat?ld?klar?n? de?erlendiren maddelerden olu?ur. Uygulama bireysel veya grup halinde yap?labilir.

Anahtar Kelimeler

Ahlaki Muhakeme, Öz-Düzenleme, Psikometri, Yap?sal E?itlik Modellemesi, Cronbach Alfa, Ölçek Geli?tirme, Maneviyat.

Yazarlar

Yazar ORCID Tan?mlay?c?: ORCID bilgisi kaynakta belirtilmemi?tir.

Kurum E-posta Adresleri: Esra Aç?kgül F?rat: eacikgul@adiyaman.edu.tr

Yaz??ma Adresi: Esra Aç?kgül F?rat, Ad?yaman Üniversitesi, E?itim Fakültesi, Ad?yaman, Türkiye.

?zinler, Ücret ve Test Y?I?

Manevi Üst Bili? Ölçe?i'nin Türkçe uyarlama çal??mas? 2020 y?I?nda yay?mlanm??t?r. Ölçe?in akademik ve ara?t?rma amaçl? kullan?m? için genellikle yazarlar?n izni gerekmektedir. Ticari kullan?m veya geni? ölçekli uygulamalar için yazarla ileti?ime geçilmesi tavsiye edilmektedir.

Ölçe?in yay?mland??? akademik makale, aç?k eri?imli bir dergide (International Online Journal of Educational Sciences) yay?mlanm??t?r, bu da akademik ara?t?rmac?lar için eri?imi kolayla?t?rmaktadır.

Kaynaklar

Duruk, U., Firat, E. A., & Akgun, A. (2020). Turkish Moral Metacognition Scale (TMMS): The study of adaptation, validation and reliability, *International Online Journal of Educational Sciences*, 12(3), 153-163. DOI: <https://doi.org/10.15345/iojes.2020.03.012>

Makalenin tam metnine a?a??daki linkten eri?ilebilir: iojes.net

Ölçe?in orijinal PDF belgesi buradan indirilebilir: manevi-ust-bilis-olcegi-toad.pdf

Manevi Üst Bili? Ölçe?i Maddeleri

ÖNEML?: Ölçek maddeleri, sa?lanan kaynak içerikte yer almad??? için bu bölümde sunulamamaktadır. Ölçek maddelerine ula?mak için yukar?da belirtilen akademik makalenin tam metnine ba?vurulmas? gerekmektedir.